

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Martina Brennová

**Každodennost života jedince v novém
náboženském hnutí se sektářskými znaky**

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce: **Martina Brennová**

Vedoucí práce: **Prof. PhDr. Josef Kandert, CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení:

Bibliografický záznam

BRENNOVÁ, Martina. *Každodennost života jedince v novém náboženském hnutí se sektářskými znaky*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, 2010. 45 s. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Josef Kandert, CSc.

Anotace

Ve své bakalářské práci „*Každodennost života jedince v náboženském hnutí se sektářskými znaky*“ se v první řadě věnuji problematice a významu pojmu sekta. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dní nespadá zcela do mnou vymezené kategorie sektářského společenství, ačkoli některé její praktiky lze za sektářské označit - řadím ji proto k novým náboženským hnutím se sektářskými znaky. Dále srovnávám ideální a skutečnou podobu každodenního života příslušníka Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Na základě pozorování docházím k závěru, že míru vlivu církve na život jejích členů určují hlavně faktory jako vzdělání a sociální status jedince. Nevzdělaní a osamělí jedinci v církvi hledají především uspokojení svých citových potřeb a společnost ostatních lidí; církevní zásady si upravují, protože je vnímají pouze jako podmínku pro členství v komunitě. Co se týče uplatňování církevních pravidel v každodenním životě, jsou zásadní rozdíly i mezi americkou a českou mormonskou komunitou. Je to dáno tím, že američtí členové na rozdíl od těch českých neoddělují v takové míře církevní a světský život a jejich každodenní aktivity jsou tak důsledněji řízeny pravidly církve.

Annotation

Focus of my thesis „*Every day life of an individual in a new religious movement with sectarian character*“ is everyday life of members of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints. Although The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints does not fulfill all the criteria to be classified unequivocally as a sect, some of its practices can be perceived as sectarian. Thus, it can be classed among new religious movements with sectarian traits. By comparing ideal (according to the church) and real life of devotees of this denomination, it can be determined to what extent does the church influence daily

lives of its members. I argue, that the role of the church is determined mainly by educational and social status of individual members. Uneducated and lonely people come to the church to seek fulfillment of their emotional needs and company of other people; these members tend to modify religious rules, because they see them only as a condition for membership in the community. Concerning the adherence to the church rules, significant differences can be observed also between American and Czech Mormon communities. It is mainly due to the fact, that Americans do not separate religious and secular life to the extent Czechs do. Daily activities of american Mormons are thus more strictly controlled by religious rules.

Klíčová slova

sekta, náboženství, mormoni, církev, každodennost, nové náboženské hnutí, výzkum, člen

Keywords

sect, religious, Mormons, church, every day life, new religious movement, research, member

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 19.5.2010

Martina Brennová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Prof. PhDr. Josefovi Kandertovi, CSc. za vedení své bakalářské práce a také Doc. PhDr. Zdeněkovi Vojtíškovi Th.D. za zapůjčení interních materiálů Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů.

Úvod	8
1. Sekta a nové náboženské hnutí se sektářskými znaky	9
1.1. Sektářské znaky	10
1.2. Potenciální členové a důvody pro vstup do nového náboženského hnutí	15
1.3. Vývoj nových náboženských hnutí	18
1.4. Zařazení Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů	20
2. Průběh terénního výzkumu	23
2.1 Metodologie výzkumu	25
3. Každodennost života jedince v církvi	26
3.1. Ideální model každodenního života v církvi	27
3.1.1. Rodinný život	27
3.1.2. Zdravý životní styl	29
3.1.3. Zaměstnání a vzdělání	31
3.1.4. Setkávání se s přáteli	32
3.1.5. Oblékání a vystupování členů církve	33
3.2. Skutečná podoba každodenního života v církvi	33
3.2.1. Skutečný obraz rodinného života	34
3.2.2. Zdravý životní styl v každodenním životě členů církve	36
3.2.3. Vztah ostatních členů církve a outsiderů	38
3.2.4. Vzdělávání a sebezdokonalování se členů církve	39
3.2.5. Přátelství a vystupování členů	40
Závěr	41
Použitá literatura	42

Úvod

Téma své bakalářské práce *Každodennost života jedince v novém náboženském hnutí se sektářskými znaky* jsem si vybrala na základě svého zájmu o problematiku nových náboženských hnutí v České Republice. Česká veřejnost nová náboženská hnutí často vnímá jako nebezpečné a destruktivní kultury a více se o jejich věrouku nezajímá. Z toho důvodu jsem se rozhodla pojmout svou práci jako teoretickou a praktickou ukázkou toho, že je potřeba náboženská hnutí posuzovat podle jejich kvalit a přínosu, který pro většinovou společnost představují. Je nutné rozlišovat nepřehledné množství náboženských společností, které se v České Republice vyskytují, už proto, že kategorickým odmítáním všech nových hnutí můžeme dosáhnout také toho, že zavrhneme skupinu, která by společnosti mohla mnoho dát a obohatit ji. Na druhou stranu je také potřeba bránit veřejnost před manipulativními sektami, které své členy pouze využívají ke svému prospěchu.

V teoretické části své bakalářské práce se proto zaměřuji na vymezení nového náboženského hnutí a sekty a vysvětluji, že zařazení náboženské společnosti do určité kategorie rozhodně není neměnné a její vývoj je nutné pečlivě sledovat. Předkládám zde ideální model sekty, který by měl pomoci při porovnávání náboženských společností podle praktik, které se v nich vyskytují, a tak snáze určit, o jaký typ náboženské společnosti se jedná.

Pro svou praktickou část práce jsem zvolila zkoumání každodenního života v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Tuto církev jsem si vybrala z několika důvodů. Povědomí veřejnosti o ní je víceméně nulové a často se omezuje pouze na znalost, že mormoni mají určitou spojitost s mnohoženstvím. Dále je tato církev zajímavá především proto, že prošla velmi bouřlivým vývojem a ze sekty se vyvinula v hodnotnou náboženskou společnost. Rozhodla jsem se proto zkoumat mormonskou církev a objasnit tak, jak život v této církvi vypadá a co je pro její členy typické. Ve své práci jsem využívala informací, které jsem získala od členů církve během svého terénního výzkumu, který trval dva měsíce. Dále jsem čerpala informace z interních materiálů, příruček a Písem církve, na jejichž základě jsem vymezila ideální model života člena církve, který jsem srovnávala se skutečnou podobou, kterou jsem poznala během svého výzkumu.

Cílem mé práce je objasnit podobu života členů církve a vysvětlit, zda může být mormonská církev pro většinovou společnost spíše přínosem či hrozbou. Chtěla bych tedy

shrnout klady a zápory, která tato církev přináší a objasnit kam tuto církev zařadit.

1. Sekta a nové náboženské hnutí se sektářskými znaky

V neodborné diskuzi má slovo sekta značně pejorativní nádech a může mít hned několik významů. Pro křesťany pojem sekta označuje především nepravověrnou odštěpenou skupinu¹, zatímco pro širokou veřejnost sekta představuje nebezpečnou náboženskou skupinu, která k manipulaci svých členů používá tzv. „vymývání mozků“. Neutrální označení sekta, které je v sociologii a teologii používáno již více než sto let², tak může špatným užíváním některou náboženskou skupinu neprávem poškodit a stigmatizovat. Nejednoznačnost pojmu sekta může vést k útlaku netradičních a atypických náboženských hnutí, u kterých se žádné sektářské praktiky nevyskytují a jež by mohly by obohatit českou náboženskou scénu.³

Tento problém s pojmem sekta lze řešit dvěma způsoby. Můžeme označení sekta zcela přestat používat a nahradit ho neutrálním pojmem, jako je například „charismatická skupina“⁴ nebo „nové náboženské hnutí“⁵. Dále můžeme pojem sekta nahradit popisnou definicí a přesně tak vymezit popisovaný problém, aby nedošlo k omylu. Ovšem jak uvádí religionista Zdeněk Vojtíšek⁶, adekvátní popisnou definicí se zatím nepodařilo najít a pravděpodobně to ani není možné.

Někteří religionisté pojem sekta za problematický nepovažují, definují ho nejčastěji jako „totalitním způsobem organizovanou skupinu s pevnou ideologií.“⁷ Ovšem tato definice vyvolává další otázky a potřebu upřesnění pojmů „totalitní“ a „pevná ideologie.“

Výše zmíněný termín nové náboženské hnutí však spíše než charakter a vlastnosti náboženské skupiny vyjadřuje vztah většinové společnosti k této skupině. „*Nová náboženská hnutí jsou ta, která nedosáhla ještě plného respektu, jsou považována za*

¹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Co se slovem „sekta“? Dingir*. 2004, 4, s. 113-114.

² VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 34.

³ PROFANT, Vít; ŠTAMPACH, Ivan O. *Co je a co není sekta. Dingir*. 2000, 4, s. 5-6.

⁴ GALANTHER, M., *Cults and Charismatic Groups Psychology*, in: SHAFRANSKE, E.P., *Religion and Clinical Practice of Psychology*, American Psychological Association, Washington 1996, s.270.

⁵ LUŽNÝ, D., *Nová náboženská hnutí*, Masarykova univerzita, Brno, 1997.

⁶ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Co se slovem „sekta“? Dingir*. 2004, 4, s. 113-114.

⁷ VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, Portál, Praha 1999, s..378.

odchylná od normy, podivná, a tím pádem podezřelá.“⁸ Tato nová náboženská hnutí stojí v opozici vůči tradičním náboženským společnostem, protože vznikají na základě toho, že současný stav náboženského života nedostačuje a neodpovídá duševním potřebám některých členů společnosti.⁹ Nové hnutí staví do popředí jiné hodnoty než je pro většinou společností typické. Naopak tradiční náboženství lze definovat jako společnosti, které je již ve většinové společnosti etablované a jehož ideje jsou společností všeobecně respektovány a uznávány.

Ve své práci jsem se tedy rozhodla používat pojem „nové náboženské hnutí se sektářskými znaky“, a to především proto, abych do označení zahrнула nejen vztah náboženské skupiny k většinové společnosti, ale i její charakter a vlastnosti. Podobný termín doporučuje používat i Zdeněk Vojtíšek, který termín sekta nahrazuje označením náboženská skupina či společnost se sektářskými praktikami. Zároveň ovšem upozorňuje, že u náboženských společností, kde jsou prokazatelně sektářské praktiky ve velké míře praktikovány – jako jsou například scientologové – se označení sekta vyhýbat nemusíme.¹⁰

1.1. Sektářské znaky

Názory odborníků na to, jak rozpoznat, zda je náboženská společnost sektou či nikoliv, se často liší. Přesto můžeme nalézt několik základních znaků, které jsou pro sekty charakteristické a na nichž se odborníci se shodují. Podle toho, jak se tyto znaky u náboženských společností objevují, můžeme poté určit, zda má společnost sklon k sektářství či nikoliv. Ovšem je třeba říci, že není možné náboženskou skupinu označit za sektu, pokud se u ní objevuje alespoň jeden tento znak. Jestliže na druhou stranu pozorujeme, že náboženské hnutí splňuje všechny níže uvedené znaky, pak můžeme s jistotou říci, že se o sektu jedná. Předkládám zde tedy ideální typ sekty. Tento teoretický model, ve kterém jsou spojeny a vyostřeny charakteristiky a rysy, které nejvíce určují funkčnost sekty, by měl pomoci ke snadnějšímu porovnávání náboženských společností a nacházení spojitostí mezi nimi. Model jsem vymezila na základě analýzy odborné literatury a částečně také zjištění, která jsem získala během svého terénního výzkumu.

Mezi základní znaky sektářství patří nesvoboda, ať už je to nesvoboda myšlení,

⁸ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s.18.

⁹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 13-25.

¹⁰ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 25.

projevu či rozhodování. Tato nesvoboda je dobře zřetelná při hovoru se členem náboženské skupiny se sektářskými znaky, který často působí dojmem obyčejného člověka, jakmile ale přijde řeč na otázku, týkající se společenství, tento člověk se mění. Působí dojmem naprogramovaného robota bez možnosti vlastního úsudku, který není schopen vést dialog.¹¹ Tato jednotná rétorika, kterou se některá nová náboženská hnutí vyznačují, slouží k upevnění soudržnosti skupiny.¹² Člen společenství pronáší nazpaměť naučené fráze a není schopen se na svou náboženskou skupinu podívat s odstupem a nadhledem. Tohoto jedince žádnými argumenty nepřesvědčíte o škodlivosti skupiny, ve které se pohybuje. Považuje vás totiž za nezasvěceného a tedy neschopného pochopit chování jeho náboženského hnutí.

Dalším prvkem, který je s nesvobodou jedinců silně spjat, je osobnost autoritativního vůdce. Ten je často staven na „roveň bohů“.¹³ Tato autorita je neomylná a nepřipouští alternativy. Vůdce společenství má často recept na všechny oblasti života. Člen sekty tedy nemusí myslet a je ušetřen individuálních rozhodnutí. Zajímavé je, že ve skutečnosti nezáleží na tom, jaké vlastnosti a kvality vůdce má, ale spíše na tom, jaké kvality a schopnosti mu přisuzují druzí. Pokud tedy ostatní členové uvěří v nadpřirozené či výjimečné schopnosti svého vůdce, pak jednají tak, jako by je skutečně měl.¹⁴ Autoritativní vůdce tak získá naprostou moc, protože po delší době se už člen sekty není schopen rozhodovat sám a hledá radu právě u své autority. Sekta tak zasahuje do všech oblastí osobního života jedince. Jedinec je obklopen velkým počtem předpisů určujících denní režim, výběr partnera, sexuální život, účes atd. Je zcela potlačeno sebevyjádření jedince, které by mohlo vést k samostatnému myšlení. Kreativita není dovolena, jedinec je neautonomní součástí skupiny¹⁵. Autorita rozhoduje o celém životě. Pro členy sekty už později není důležitý obsah informace či její pravdivost, ale její zdroj, tedy jestli ji schvaluje autorita.¹⁶

Náboženská hnutí, kde se objevují sektářské znaky, se snaží členy svého společenství zcela či alespoň částečně izolovat od většinové společnosti. Důvodem této

¹¹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 20.

¹² ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt*. Praha : Karolinum, 1999, s. 74.

¹³ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 20.

¹⁴ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 61-64.

¹⁵ ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt*. Praha : Karolinum, 1999, s. 66-67.

¹⁶ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 20.

izolace je především snaha jedince zcela ovládat, a proto je nutná izolace od ostatních zdrojů vlivu. Tímto vlivem může být jeho rodina, přátelé, ale i média. Členové sekt tak často mají zakázáno sledovat televizi a číst noviny. Dochází tím ke ztrátě kontaktu s okolním světem a jedinec je zcela závislý na informacích, které mu poskytuje společenství.¹⁷ Jedinec se tak bez společenství neobejde. Izolace členů je také často umocňována snahou o soběstačnost celého společenství. Pokud je totiž společenství nezávislé na většinové společnosti, může zabránit, aby okolní informační zdroje rozpoutaly polemiku nad věroukou a praktikami v daném společenství.¹⁸ Pokud se sektě podaří jedince skutečně izolovat, je pro něj odchod téměř nemožný. Svět mimo sektu pro něj totiž už neexistuje. Tato izolace může mít i krátkodobý charakter, například se může jednat o víkendové školení či jednodenní seminář. Pokud je ovšem jedinec podroben psychickému a informačnímu nátlaku, může i krátká doba stačit k tomu, aby si ho společenství získalo.¹⁹ Podobnou situaci jsem zažila během dubnové generální konference mormonské církve, při které vedení církve předává svým členům poselství od Boha a dává jim rady, jak v životě jednat. Tyto proslovy vedoucích církve probíhaly celý víkend ve tříhodinových blocích. Absolvovala jsem pouze jeden tento blok proslovů, ale informační a citový přetlak, který jsem cítila, byl velmi silný. Ačkoliv bylo možné z konference kdykoliv odejít, nátlak ostatních členů církve, abych zůstala i na další přednášky, byl dost nepříjemný.

Slabší jedinci se k sektám utíkají, protože mají problém s rozhodováním v důležitých životních okamžicích, za které jsou později nuceni nést odpovědnost. Sekta z nich snímá tíhu rozhodování a odpovědnosti dospělého člověka. Toto břímě od člena převezme vůdce sekty. Člen sekty musí sice být zcela poslušný vůdci, ale nemusí nést následky nesprávných činů.²⁰ Mnoha lidem tato nulová odpovědnost vyhovuje a je častým důvodem pro vstup do sekty. Klasickým příkladem této nulové odpovědnosti jsou aranžovaná manželství. Na jedince je v současnosti kladen velký tlak, aby si našel toho pravého životního partnera, ovšem s tím je spjata nejistota, zda je námi vybraný partner ten

¹⁷ HASSAN, Steven. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. Brno : Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 99-101.

¹⁸ ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt*. Praha : Karolinum, 1999, s. 66-67.

¹⁹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 98-100.

²⁰ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 20.

správný a jak ho přijme naše náboženské hnutí²¹. Těto odpovědnosti za svoji volbu se proto někteří jedinci zřeknou a raději si vezmou cizího člověka, ovšem s vědomím správnosti své volby a s požehnáním náboženské skupiny.

Někteří autoři v této souvislosti mluví o vymývání mozků, protože členové sekty se vyznačují stejným vkusem, hodnotami a vyjadřováním. Jedná se ale spíše o přesvědčení stoupců sekty, že výjimečnost jejich vůdce je využitelná i pro otázky správného jednání. „Spíše než o jakési „vymytí mozku“ vůdcem jde tedy o stoupcovou konformitu, o dobrovolné přijetí norem, jejichž dodržování mu slibuje snadné a správné rozhodování ve shodě s tím, kdo mu poskytuje jistotu v životní situaci.“²²

Vůdci sekt se ve svých členech často snaží vzbudit pocit vyvolenosti a výlučnosti. Tato vyvolenost je dána poznáním, jehož se členům sekty jako jediným dostalo.²³ Toto poznání je často spojováno se spasením, které skupinu čeká. Spasení může dojít pouze hrstka zasvěcených jedinců. Vědomí výlučnosti, které je členům sekty vštěpováno, jim dodává sebevědomí a pocit vlastní důležitosti. Pro členy sekty je totiž lákavé patřit k organizaci, která bude díky své výjimečnosti spasena a bude dříve či později „vládnout“ nad tímto světem. Tato deklarovaná výlučnost náboženského hnutí je kontroverzní hlavně proto, že v současné společnosti převládají tendence k toleranci a koexistenci rozdílných náboženských skupin. Nová náboženská hnutí, u kterých se sektářské praktiky objevují nejčastěji, vznikají proto, že přináší novou náboženskou ideu, která odpovídá na duchovní potřeby, které nedokázala uspokojit stávající náboženská hnutí.²⁴ Nové náboženské hnutí vyzdvihuje jiné hodnoty než je typické pro většinovou společnost. Toto náboženské hnutí se tak staví do opozice ke všeobecnému kulturnímu kontextu a je tedy logické, že se prohlašuje za výlučné a snaží se o této skutečnosti přesvědčit i své členy.

Další praxí v sektách běžně rozšířenou praxí je potlačování rozumu. Velký význam je naopak přisuzován emocím. „Nejasný pocit úzkosti šířící se v západní společnosti a spojený se současnými krizemi (nezaměstnanost, vyřazení ze společnosti...) je provázen posilováním primitivní potřeby uchýlit se k iracionálnímu.“²⁵ Pro vstup do sekty se jedinec

²¹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 70.

²² VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 68.

²³ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 54-56.

²⁴ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 20-25.

²⁵ ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt*. Praha : Karolinum, 1999, s. 74.

jen málokdy rozhoduje na základě rozumové úvahy, ale spíše kvůli uspokojení citových potřeb. Noví členové jsou totiž zpočátku obklopeni láskou. Starší členové sekty jim dodávají sebevědomí, dávají najevo svou lásku a snaží se v nich vzbudit touhu patřit mezi ně a být obklopen milujícími lidmi. Tomuto počátečnímu procesu, jemuž je nový člen vystaven, se říká „bombardování láskou“.²⁶ Přirovnává se k počáteční bezhlavé zamilovanosti, kdy jedinec není schopen uvažovat racionálně. Když jedinec začne z této zamilovanosti střízlivět, pochopí, že za lásku, které se mu dostávalo, sekta něco očekává. Je na něj vyvíjen nátlak, aby pro sektu pracoval a odměnil se jí tak za lásku, kterou mu dává. Jedinec brzy pozná, že obdiv a láska skupiny závisí na jeho výkonech.²⁷ Jedinec se snaží dosáhnout nejlepších výsledků, aby byl pochválen a obdivován. Sekta tak využívá psychické manipulace, aby zvýšila výkon svých „zaměstnanců“. Za lásku a uznání sekta od jedince vyžaduje jeho služby, počáteční bezpodmínečná láska je pryč.

Na člena sekty je kvůli jeho výkonu vyvíjen velký tlak. Obviňuje se za jakýkoliv neúspěch, má pocit, že zklamal a je pro organizaci nepotřebný. Sekta jeho pocitů méněcennosti využívá a dává mu „novou“ šanci. Vůdce sekty dobře ví, že se jedinec pod tlakem předchozího neúspěchu vybičuje k nadlidskému výkonu a bude se sažit opět získat důvěru ostatních členů sekty. Zajímavé je, že chyba, která se stala, nemusela být zaviněna tímto jedincem. Člen sekty si klade vinu i za neúspěch kolektivu.²⁸

Dalším znakem sektářství je určitá hierarchie uvnitř skupiny. Čím výš v hierarchii stojíte, tím více toho o skupině víte, a tím větší výsady máte.²⁹ Členy tedy můžeme rozdělit na nevědomé oběti manipulace a vědomé manipulátory.³⁰ Manipulovaní nejsou hierarchizováni, jsou spíše stádem, zatímco manipulátoři se hierarchizují do pyramidy. Postup v této hierarchii je velice pozvolný a na členy společenství je vyvíjen nátlak, aby usilovali o úspěch. Pyramidová struktura může být pro manipulované výhodná i v tom smyslu, že je zbavuje odpovědnosti za jejich činy, protože příkaz přišel z vyšší instance a

²⁶ PORTERFIELDOVÁ, Kay Marie. *O sektách*. Praha : Lidové noviny, 1997, s.67.

²⁷ HASSAN, Steven. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. Brno : Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 119.

²⁸ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 22.

²⁹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 23.

³⁰ ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt*. Praha : Karolinum, 1999, s. 63.

je ho tedy nutné uposlechnout.³¹

Existují tajné informace, které se člen dozvídá, až když si je vedení skupiny jisté, že tyto informace proti skupině nezneužije. Vznikají tak dva druhy informací o náboženské skupině – jeden pro okolní svět a druhý pro vnitřní potřeby sekty.³² Sekta bude svým členům ale tvrdit, že některé informace jsou utajovány pro jejich dobro. Nejsou totiž ještě zcela citově vybaveni, aby je dokázali vstřebat.

Poslední znak sektářství, který bych zmínila, je snaha vštípit členům černobílý pohled na svět.³³ Život v sektě představuje to dobré, zatímco svět mimo sektu je špatný a zkažený. Poměrně časté je také časové dělení období života jedince na dobré a špatné. Období před příchodem do sekty bylo pochopitelně to špatné a sekta se snaží jej z mysli jedince úplně vymazat.³⁴ Chce jedince odříznout od minulosti (např. od rodiny, přátel...) a tím ho silněji připoutat k organizaci. Naopak období života po vstupu do sekty je jako prozářené světlem a plné těch nejméně šťastnějších okamžiků.

Tato hranice, kterou sekta vede mezi sebou a většinovou společností, je symbolizována rozdílnými hodnotami a normami a vymezována především pomocí stereotypů.³⁵ Toto dělení na „my“ a „oni“ velmi posiluje výše zmíněnou izolovanost jedinců, o kterou se sekty snaží. Ostrá hranice mezi světem v sektě a vně ní posiluje vnitřní soudržnost, a naopak nedovoluje udržovat blízké vztahy s osobami mimo sektu.

1.2. Potenciální členové a důvody pro vstup do nového náboženského hnutí

Jedince, který má sklon stát se členem nového náboženského hnutí, lze poměrně přesně charakterizovat. Jak dokazuje Galanterova studie³⁶, jedinci, kteří jsou pro nová náboženská hnutí se sektářskými znaky nejzajímavější z hlediska potenciálního členství, se

³¹ ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt.* Praha : Karolinum, 1999, s. 64-66.

³² VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás.* Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 23.

³³ ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt.* Praha : Karolinum, 1999, s. 66-67.

³⁴ HASSAN, Steven. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů.* Brno : Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 121.

³⁵ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět.* Praha : Beta books, 2007, s. 78.

³⁶ GALANTER, M., *The Moonies: A Psychological Study of Conversion and Membership in a Contemporary Religious Sect*, American Journal of Psychiatry, č.136, 2. Února 1979.

pohybují ve věkovém rozmezí 18-25 let, jež je pro vstup do sektářské společnosti nejtýpější. Toto rozhodnutí je nejčastěji ovlivněno citovým a morálním vývojem jedince a právě v tomto věkovém období bývají jedinci konvenční v tom smyslu, že vyhledávají synteticky konvenční víru.³⁷ Jejich vědomí vlastní identity je tedy silně ovlivněno ostatními lidmi. Podle toho, jak je jedinec vnímán svým okolím, pak přehodnocuje své názory a jednání. Jedinec během dospívání tedy jedná podle očekávání lidí, kteří jsou pro něho důležití.³⁸ V pozdějším věku již jedinec není při budování vlastní identity závislý na druhých, ačkoliv ho názor jeho okolí zajímá.

Při významných životních přechodech, jako je například přechod z dětství do dospělosti, nebo při velkých životních změnách hledá jedinec ucelený výklad světa, který by mu dokázal dodat jistotu a pevný základ.³⁹ Důvod, proč se lidé v těchto životních situacích obracejí častěji na nová náboženská hnutí než na ta tradiční, je ten, že nová náboženská hnutí jsou flexibilnější a lépe reflektují aktuální potřeby jedinců. U tradičních náboženství nemusí být inovace dostatečně rychlá.⁴⁰

Pokud jedinec hledá z jakéhokoli důvodu nový životní směr, je to opět nové náboženské hnutí, které jeho potřebám vyhoví lépe než to tradiční, protože jeho vidění světa je přehlednější a často černobílé.⁴¹ Věrouka hnutí určí člověku jeho pevné místo, což ve složité životní situaci může být velmi podstatné.

V krizových situacích, ať už v osobním životě či v sociální oblasti, mají někteří jedinci tendenci hledat radikální či atypické řešení – a právě to jim nabízí nové náboženské hnutí. V neuspokojivé životní situaci je možnost radikálního odchodu od všech problémů jistě velmi lákavá. Lidé ve složitých životních situacích, jako jsou rozchod s partnerem, ztráta zaměstnání, nemoc či úmrtí v rodině, touží opustit každodenní šed' a stát se členem společnosti, která nabízí nový životní směr.⁴²

Ačkoliv by se zdálo logické, že do nových náboženských hnutí budou vstupovat

³⁷ FOWLER, James. *Stages Of Faith: The Psychology Of Human Development*. San Francisco: HarperCollins Publishers, 1995. 332 s.

³⁸ FOWLER, James. *Stages Of Faith: The Psychology Of Human Development*. San Francisco: HarperCollins Publishers, 1995. 332 s.

³⁹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 86.

⁴⁰ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 86-87.

⁴¹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 90-91.

⁴² ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt*. Praha : Karolinum, 1999, s. 89.

především lidé s nižším vzděláním, kteří by hypoteticky měli mít menší schopnost kritického myšlení, opak je pravdou. Do sekt nejčastěji vstupují vysokoškolští studenti. Sociolog Roy Wallis tento fakt vysvětluje tím, že mladí vysokoškoláci jsou osvobozeni z produktivní aktivity a jejich zařazení mezi tzv. „dospělou“ populaci je odloženo. Ze strachu před přechodem do dospělého života, kde je nutné přijmout odpovědnost za svá rozhodnutí, tak raději volí vstup do hnutí, kde jsou správné volby jasně dané.⁴³

Dle Galantera lze tedy jedince, jenž má tendenci stát se členem nového náboženského hnutí se sektářskými znaky, charakterizovat v několika bodech.⁴⁴ Pravděpodobně bude ze střední nebo vyšší třídy a jeho věk se bude pohybovat ve věkovém rozmezí 18-25 let. Důvodem k jeho rozhodnutí pro vstup do společenství bude nejčastěji pokus o odklad statusu dospělého či reakce na konflikt. Dále také můžeme očekávat, že pro potencionálního adepta bude typická hypermotivovanost a přecitlivělost a až v 60% případů bývá dle Galantera tento jedinec osamělý a depresivní. Osamělý člověk hledá společnost a najednou se objeví skupina, která ho vítá s otevřenou náručí. Pokud tato skupina navíc mluví o své vyvolenosti, je pro osamělého člověka neodolatelným lákadlem. Nabízí se mu možnost zařadit se do výjimečné skupiny lidí a sloužit velké věci. Osamělosti tak sekty často využívají – osamělého a citově labilního jedince lze velice snadno přemluvit ke členství ve skupině.

Právě osamělost a citová labilita se při mém výzkumu ukázaly jako nejdůležitější ukazatele pro možný vstup do nového náboženského hnutí. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů se na tyto jedince cíleně nezaměřuje, ovšem velká část jejích členů v České republice se dá takto charakterizovat. Jedná se o osamělé jedince, zpravidla outsidersy, kteří nemají nic jiného než církev, jež pro ně představuje náhradní rodinu. Tito jedinci jsou na církvi zcela závislí a uspokojují zde své citové potřeby. Vyžadují od ostatních členů pozornost, utěšování a objímání. Vzhledem k tomu, že základním prvkem věrouky mormonů je křesťanská láska k bližnímu, američtí misionáři neváhají poskytnout citově labilnějším členům své církve možnost vyplakat se jim na rameni a vyzpovídat se. Ovšem sama skutečnost, že jedinec se jedinec chová k náboženské skupině, jako by byla sektou,

⁴³ WALLIS, Roy. *The Elementary Forms of the New Religious Life*. London: Routledge and Kegan Paul, 1984.

⁴⁴ GALANTER, M., *The Moonies: A Psychological Study of Conversion and Membership in a Contemporary Religious Sect*, American Journal of Psychiatry, č.136, 2. Února 1979.

ještě neznamená, že tomu tak skutečně je. Toto sektářské chování jedince nemusí být způsobeno charakterem skupiny, ale citovou labilitou jedince, jež se projevuje horlivostí, fundamentalismem a závislostí na skupině.⁴⁵ I v tradičních náboženstvích se mohou vyskytovat lidé vyznačující se sektářskou mentalitou, ale kvalitu náboženského hnutí poznáme podle toho, jak pomáhá svému členovi k realizaci a k víře hodné dospělého jedince.

1.3. Vývoj nových náboženských hnutí

Většina náboženských skupin měla při svém vzniku rysy sekty. Tento jev je způsoben především novostí této situace a chaosem, který při utváření hnutí často panuje.⁴⁶ Počátky působení nových náboženských hnutí jsou často spojeny s velice emotivní atmosférou. Vzhledem k tomu, že nové náboženské hnutí vzniká jako protipól stávající většinové společnosti a hodnot, které vyznává, bývá hnutí ve svých počátcích fundamentalistické a nepřátelské vůči svému okolí.⁴⁷ Tímto vývojem prošla i tradiční náboženství.

Nové náboženské hnutí se vyvíjí společně s dobou a svými členy. Hodnoty, které toto hnutí vyznává se tak v průběhu času mění. Tyto změny ve věrouce a s nimi spojené otupování hran rozporu mezi novým náboženským hnutím a většinovou společností, bývají většinou spojeny s nástupem nové generace.⁴⁸ Členové hnutí, kterým se narodí potomci, mají jiné priority a potřeby než dříve, a již nechtějí žít v konfliktu s většinovou společností. Tato nová generace, která nebyla přítomna u počáteční složité identifikace hnutí a jeho vymezení vůči většinové společnosti chce především prolomit izolovanost společenství a otevřít se více většinové společnosti, ve které by se chtěla uplatnit. Pod tlakem nové generace tak ve většině hnutí dojde ke změně životního stylu společenství a jeho věrouky.⁴⁹

Dalším důvodem, proč se radikálnost většiny nových náboženských hnutí s postupem času mírní, je smrt či odchod jejich zakladatelů. Osobnost zakladatele bývá

⁴⁵ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 26.

⁴⁶ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 26.

⁴⁷ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 25.

⁴⁸ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 118-120.

⁴⁹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 119.

natolik silná, že ho jeho nástupce většinou nedokáže plně nahradit, takže se musí změnit způsob vedení.⁵⁰ Společně se změnou vedení a fungování hnutí se tak mění i jeho postoj k okolí. Hnutí se přestává vyčleňovat z většinové společnosti jako cosi výjimečného a často se snaží stát etablovaným náboženstvím. Postupem času přestávají být hodnoty a názory společenství nové a alternativní k náboženskému přesvědčení většinové společnosti, což může vést k tomu, že se nové náboženské hnutí stane respektovanou součástí společnosti.

Pozitivní vývoj nového náboženského hnutí může také silně ovlivnit míra jeho misijní činnosti. Rozrůstání hnutí silně ovlivňuje jeho struktur. S rostoucím počtem členů je nutné změnit hierarchii v hnutí a přibývá také byrokratických prvků.⁵¹ Misijní aktivita logicky může změnit i pohled okolí na toto hnutí. Pokud hnutí rozšíří svou věrouku, může se stát, že část společnosti zjistí, že hnutí není natolik radikální a odlišné a začne ho akceptovat.

Na výše zmíněné tendence ve vývoji náboženského hnutí lze nahlížet jako na pozitivní. Nicméně hnutí se samozřejmě může vyvíjet i opačným směrem a postupem času se radikalizovat. K této radikalizaci však může přispět i většinová společnost, která ze strachu z netradičního náboženského společenství může necitlivým zásahem jeho vývoj negativně ovlivnit.⁵² Pronásledované a vyloučené hnutí se tak může utvrdit v nepřátelském postoji k většinové společnosti a legitimizovat tak svůj opoziční postoj.

Hodnotit kvalitu a přínos nového náboženského hnutí tedy nelze hned po jeho vzniku. Lepším přístupem při hodnocení hnutí je sledovat jeho dlouhodobý vývoj. Jak již bylo výše zmíněno, u většiny hnutí dojde po určitém čase ke sblížení s většinovou společností, kde se hnutí vyskytuje. Zdeněk Vojtíšek vymezuje pomyslnou škálu kvality náboženských skupin.⁵³ Na jedné straně stojí důvěryhodné náboženské skupiny, u nichž se lze spoléhat, že se ke svým členům budou chovat dobře a na straně druhé stojí sekty, které své členy využívají a podvádějí. Mezi těmito póly existuje celá škála hnutí, která se nachází v různém stádiu přechodu. Každé hnutí se určitým způsobem vyvíjí, ať už smyslu pozitivním či negativním. Je proto potřeba sledovat vývojové tendence, ke kterým v těchto hnutí dochází a uvědomit si, že zařazení hnutí rozhodně není neměnné.

⁵⁰ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 119-120.

⁵¹ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 116.

⁵² VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 129-135.

⁵³ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998, s. 26-27.

1.4. Zařazení Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů

Pro správné zařazení mormonů na výše zmíněné škále kvality náboženských skupin je nutné zabývat se historickým vývojem církve a rozlišit postavení mormonů v České republice a v USA. Nové náboženské hnutí přináší novou náboženskou ideu, ovšem tato novost idejí musí vztahována ke společnosti, kde toto hnutí působí. Nové ideje tohoto hnutí tedy musíme posuzovat ve vztahu k tomu, co je v konkrétní společnosti považováno za tradiční a etablované.⁵⁴ Takže ačkoliv je v USA mormonská církev vnímána jako etablovaná církev, u níž jsou oceňovány především její tradiční konzervativní hodnoty, v České republice je považována za nové náboženské hnutí, a to především proto, že zde mormonská církev více působí až od devadesátých let dvacátého století. Mnoho Čechů tuto náboženskou společnost příliš nezná, a pokud ano, často si ji chybně spojují především s mnohoženstvím, které však již není v mormonské komunitě praktikováno více než sto let.⁵⁵ Rozpaky v Čechách budí i způsob šíření věrouky mormonů – využití misionářů, kteří chodí ode dveří ke dveřím a snaží se tak šířit svou víru.

Mormonskou církev ve svých počátcích nepochybně byla sektou. Konflikty mezi mormonskou a většinovou americkou společností byly od roku 1830, kdy byla církev oficiálně založena, až do roku 1890, kdy byla oficiálně zrušena praxe mnohoženství, velmi vypjaté.⁵⁶ Docházelo k násilným konfliktům mezi mormony a jejich nemormonskými sousedy a mormoni byli nuceni se několikrát přesunout a utíkat.⁵⁷ Učení mormonů bylo v té době velice kontroverzní; společenství bylo velice radikální a americkou společnost pohoršovalo především svými tajnými rituály, mnohoženstvím a deklarací své církve jako jediné pravé. Církev v té době byla velice uzavřená a právě tento prvek tajemnosti, kdy veřejnost nevěděla, co mormoni při svých obřadech provádí, přispíval k velice nepřátelskému postoji americké veřejnosti. Ovšem je nutno dodat, že ani mormoni se svým chováním nesnažili tyto rozbroje zastavit, naopak je ještě vyostřovali. Praktikování mnohoženství bylo pro americkou společnost důkazem toho, že morálka mormonů je značně pochybná a doktrína smíření krve, která vyžadovala vraždu mormonů, kteří těžce

⁵⁴ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books, 2007, s. 18-20.

⁵⁵ Mnohoženství stále praktikují odštěpené skupiny mormonů, které čítají pouze desítky členů. Mormonská církev se od těchto skupin distancuje.

⁵⁶ BARRETT, David V. *Sekty, kultury, alternativní náboženství*. Praha : IŽ s.r.o., 1998, s. 79-80.

⁵⁷ VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Proces denominalizace. Příklad mormonů*, přednáška pro posluchače ZČU, Plzeň, prosinec 2006.

zhřešili, rozhodně nepřispěla ke zlepšení tohoto názoru.⁵⁸ Americká společnost byla těmito zásadami šokována a cítila se mormony ohrožena.

Vztahy se zlepšily až v roce 1890, kdy mormonská církev upustila od praxe mnohoženství a kdy vyrůstala druhá generace mormonů, která již neměla takovou motivaci stranit se americké společnosti.⁵⁹ Mormoni měli možnost volby mezi začleněním své společnosti do Spojených Států Amerických a zachováním své církve, nebo udržení praxe mnohoženství.⁶⁰ Od přijetí mormonského státu Utah do USA se společenství dostává z izolace a začíná budovat svou pověst slušné náboženské společnosti, která klade velký důraz na rodinné hodnoty a sociální oblast.

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice jsem zařadila jako nové náboženské hnutí se sektářskými znaky. Je třeba říci, že mormoni rozhodně nejsou nebezpečnou či destruktivní sektou, která by jakkoli ohrožovala společnost. Nicméně je třeba si všimnout, že některé praktiky této církve stále mají sektářské rysy a jsou pravděpodobně pozůstatkem sektářské historie, kterou mají mormoni za sebou. Nové náboženské hnutí se sektářskými znaky lze tedy charakterizovat jako hnutí, které do dané společnosti přináší náboženské ideje, které jsou pro tuto společnost nové a netradiční, a zároveň se toto hnutí vyznačuje praktikami a strukturou sektářskými znaky. Toto náboženské hnutí ovšem nelze okamžitě označit za sektu především proto, že se ně u něj objevují i pozitivní aspekty, které jsou přínosné pro veřejnost. Ráda bych tedy uvedla několik praktik, které považuji za sektářské a v mormonské církvi se objevují.

Tajné obřady, za které byli mormoni v minulosti kritizováni, přetrvaly až do současnosti. Chránové obřady jsou uzavřené nejenom pro veřejnost, ale i pro většinu členů církve, což je poněkud neobvyklé. Člen církve, který se chce účastnit obřadu v mormonském chrámu, musí mít povolení ke vstupu, které je mu vydáno na základě jeho zbožného způsobu života. Pokud tedy představený sboru uzná, že jedinec žije v souladu se zákony církve, je mu dovoleno účastnit se uzavřených obřadů. Barrett uvádí, že této výsadě

⁵⁸ VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Proces denominalizace. Příklad mormonů*, přednáška pro posluchače ZČU, Plzeň, prosinec 2006.

⁵⁹ VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Proces denominalizace. Příklad mormonů*, přednáška pro posluchače ZČU, Plzeň, prosinec 2006.

⁶⁰ BARRETT, David V. *Sekty, kultury, alternativní náboženství*. Praha : IŽ s.r.o., 1998, s. 84.

se dostane asi pouze 6% všech členů.⁶¹ Členové církve ovšem nepovažují uzavřenost obřadů za tajemnou či podezřelou, ale pouze tak chtějí vyjádřit výjimečnost a svátost tohoto obřadu. Ovšem tyto chrámové obřady určené pouze vybraným a prověřeným členům připomínají spíše kontrolu informací, která je typická pro sektářské společnosti, kde společnost sděluje důležité interní informace pouze členům, u kterých si je zcela jista jejich loajlností. Tato informovanost bývá také ovlivněna pozicí jednotlivce v hierarchii organizace a i u mormonů platí pravidlo, že čím výš člen stojí, tím více je informovaný a tím vyšších výsad pobírá.

Tito chrámoví mormoni jsou povinni nosit posvátné prádlo, které symbolizuje uzavřenou smlouvu mezi nimi a Bohem. Toto prádlo není možné svlékat a chrámový mormon je povinen jej nosit ve dne i v noci. Tyto netradiční praktiky mohou být pro většinou společnost známkou podivínství, což ale ještě neznamená, že náboženská společnost je sektou. O sektářství svědčí především to, že členové církve o obou výše zmíněných praktikách nejsou téměř vůbec ochotni mluvit. Při rozhovoru s misionářem, který mě měl zasvětit do mormonské víry, jsem se několikrát zeptala na výlučnost chrámových mormonů a posvátné prádlo, ale vždy se mi dostalo velice odtažitě odpovědi. Odpověď navíc zněla jako naučená fráze, která se běžně používá mezi misionáři a novými příchozími při tomto tématu. Stejnou reakci jsem u misionářů zaznamenala také při zmínce o praxi mnohoženství v mormonské církvi. Když jsem položila otázku týkající se kontroverzních praktik, které se v církvi vyskytovaly či stále vyskytují, volili misionáři oficiální formulaci a rychle se snažili změnit téma.

V minulosti měl žijící prorok, který byl současně prezidentem církve, téměř neomezenou moc. V tomto ohledu se církev velice demokratizovala, ale postavení proroka jako jediného člověka, který přijímá poselství od Boha, je stále velice výlučné. Ačkoliv je prorok vnímán jako člověk, jsou mu připisovány některé nadpřirozené schopnosti a jeho autorita u členů církve je značná. Členové církve se pokyny, které dvakrát ročně obdrží při Generální konferenci církve, řídí skutečně striktně. Představitelé církve v čele s jejím prezidentem svým členům během konference předávají poselství od Boha a radím jim, jak mají v životě jednat. *„Na rozdíl od tzv. etablovaných náboženských organizací, kde se jednání v praxi může podstatně lišit od pokynů a zásad stanovených vedením, v takto strukturovaných organizacích je daleko větší předpoklad, že poznáním pokynů ústředí*

⁶¹ BARRETT, David V. *Sekty, kultury, alternativní náboženství*. Praha : IŽ s.r.o., 1998, s. 83.

známe i skutečnou praxi.“⁶²

Dokladem slepé poslušnosti a kázně, kterou prezident církve od svých věřících často vyžaduje, je následující příkaz bývalého presidenta církve Ezry Tafta Bensona. „*Měj své oči upřeny na Prezidenta Církve. A jestliže ti někdy něco přikáže a bude to špatné a ty to uděláš, Hospodin ti za to požehná.*“⁶³

Posledním sporným bodem mormonských praktik, který bych zmínila, je posmrtný křest, který je v mormonské církvi možný. Křest zemřelých osob má sloužit k tomu, aby příbuzní členů církve mohli dojít spasení i po své smrti.⁶⁴ Spekulace o morálnosti této praxe se objevily především ve spojitosti se křtem bez svolení zemřelého či jiného žijícího pozůstalého. Mormonom tak může být pokřtěn kdokoliv a to i bez svého vědomí či souhlasu příbuzného. Tato praxe došla až tak daleko, že mormony byli pokřtěni židé z masového hrobu. Za tento čin byla církev velice kritizována a od křtu židovských obětí holocaustu nakonec upustila a omluvila se.

Ačkoliv se v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů objevují některé sporné praktiky, které lze označit za sektářské, nelze pominout přínos této církve pro většinovou společnost. Církev je známa svojí angažovaností v sociálních oblastech a rodinných otázkách. Svě členy vede k toleranci, skromnosti a lásce k bližnímu. Ačkoliv tedy ještě není zcela důvěryhodným náboženským uskupením, je na pomyslné škále mezi kvalitní náboženskou skupinou a sektou blíže ke kvalitní náboženské skupině.

2. Průběh terénního výzkumu

Svůj terénní výzkum mezi členy mormonské církve jsem původně měla v úmyslu provádět jako badatel a průběh výzkumu členům církve přiznat. Chtěla jsem navštívit několik církevních akcí, abych zhodnotila situaci a poté požádat o umožnění výzkumu v mormonské církvi. Ovšem po počátečním kontaktu jsem svůj záměr změnila a rozhodla jsem se výzkum provádět inkognito a předstírat před členy církve svůj zájem o jejich věrouku. Příčinou mého rozhodnutí byl především fakt, že v mormonské církvi není možné zúčastnit se církevních akcí jako nestranný pozorovatel. Okamžitě se mě ujali misionáři a všude mě doprovázeli. Ačkoli si misionáři mysleli, že jsem pouze další potenciální člen,

⁶² NOVOTNÝ, Tomáš. *Mormoni a Děti Boží*. Praha: Votobia, 1998, s.118.

⁶³ BENSON, Ezra Taft, rozhlasový projev 26.2.1980.

⁶⁴ BARRETT, David V. *Sekty, kultury, alternativní náboženství*. Praha: IŽ s.r.o., 1998, s. 83.

byla jsem neustále doprovázena alespoň jedním z nich. Rozhodla jsem se tedy, že pro výzkum bude lepší neprozrazovat svou identitu, protože vzhledem ke kontrole, které jsem byla vystavena, by dle mého názoru nebylo možné výzkum provádět tak, aby z něj vyšly nezkreslené výsledky.

Nejobtížnější pro mě byl počátek výzkumu, kdy jsem byla pod velkým tlakem misionářů, kteří měli obavy, abych z církve neodešla. Když jsem například z jedné církevní akce odešla dříve, běželi za mnou misionáři na tramvajovou zastávku a přemlouvali mě, abych se vrátila a zůstala až do konce. Často jsem jim musela také slibovat, že následující týden určitě přijdu. Tento nátlak mi byl velice nepříjemný, ale časem jsem zjistila, že měl více příčin a není obvyklým postupem. Pro misionáře jsem byla zajímavá z několika důvodů: jsem vysokoškolský student, kterých v církvi není mnoho, mluvím anglicky a do církve jsem přišla dobrovolně, což bylo pro misionáře asi hlavní motivací. Můj příchod do církve byl velmi nezvyklý, což jsem ovšem v počátku výzkumu netušila a zjistila jsem to až při rozhovorech s ostatními členy. Většina potenciálních členů do církve přichází na základě pozvání člena církve nebo na pozvání misionářů během náborových akcí. Můj dobrovolný příchod tak pravděpodobně misionáře více zavazoval, protože u jiných nově přichozích jsem takovou snahu udržet je v církvi neviděla.

Atmosféra v církvi je velice přátelská. Všichni členové jsou velmi milí a otevření novým členům. Především srdečnost a náklonost Američanů mě až zarážela, ovšem zdála se mi upřímná. Z počátku jsem se cítila velmi vítaná a všichni se mnou jednali jako s výjimečnou osobou. Když jsem přišla na domácí rodinný večer do církevního centra všichni mě vítali a ženy mě objímaly. Měla jsem spoustu výhod, protože od nečlenů není nic vyžadováno. Členové musí finančně přispívat, musí po akcích uklízet a musí se na plánování akcí podílet.

Nicméně je třeba říci, že čím déle jsem v církvi byla, tím více povinností mi přibývalo a tím méně vřelosti se mi dostávalo. Všichni se ke mně chovali stále hezky, ale počáteční citový přetlak již vyprchal. Misionáři na mě začali tlačit, abych plnila zásady evangelia a připravovala se na křest. Navrhli mi, abych finančně přispěla na pondělní domácí večer a pomáhala mýt nádobí, což by mi dříve ani nebylo dovoleno. Lze tedy říci, že čím více jsem byla součástí komunity, tím více jsem měla povinnosti jako její členové.

Zásadní proměnou prošel i můj vztah k misionářům, kteří mě měli na starost. Po několika setkáních jsem nabyla dojmu, že náš vztah je velice přátelský a že si lidsky

rozumíme. Ovšem poté jsem od Doc. Vojtíška získala návody pro misionáře při kontaktu s potenciálními členy. Misionáři se mnou jednali přesně podle manuálů a přátelství, které jsem pokládala za upřímné, se ukázalo jako popis práce. Ačkoli bylo toto používání manuálů církví zakázáno již před desítkou let, stále se používají a pomáhají standartizovat přístup ke všem potenciálním členům. Po této zkušenosti jsem začala přehodnocovat vztahy i s ostatními členy církve a zjistila jsem, že i v navazování přátelství jsou Češi od Američanů odlišní. Ačkoli navázat vztah s českým členem církve trvá déle, ukázalo se, že vybudovaný vztah je upřímný. Češi si k sobě tedy hned každého nepustí, ale pokud to udělají, je to upřímné a skutečně se jedná o přátelství. Během výzkumu jsem se velice spřátelila s jedním českým členem církve, který mi pomáhal pochopit složité vztahy, které ve společenství mezi členy panují.

2.1 Metodologie výzkumu

Ve svém výzkumu jsem použila metodu zúčastněného pozorování, které trvalo po dobu dvou měsíců. Svou identitu badatele jsem z důvodu získání nezkrivených informací členům církve tajila. Byla jsem rozhodnuta jim sdělit, že provádím výzkum, pokud by se na to přímo zeptali. Účastnila jsem všech společenských a církevních akcí, které se v této době konaly a sledovala jsem při nich vztahy mezi členy církve. Dále jsem také využívala těchto společenských akcí k navázání přátelských vztahů a k neformálním rozhovorům. Během těchto rozhovorů jsem zjišťovala, jakým způsobem členové církve žijí a jak vnímají roli věrouky v jejich životě.

Během výzkumu jsem poznala zhruba sto členů církve, ale mezi užší okruh mých informátorů jich z toho lze zařadit asi dvacet. Počet Čechů a amerických misionářů byl mezi mými informátory zhruba stejný, málo zastoupenou skupinou byli Američané žijící v České republice. Čeští informátoři byli pro výzkum přínosnější než Američané či misionáři, protože byli schopni kritického hodnocení církve. Američané takového odstupu schopni nebyli a některé skutečnosti popisovali v kontextu ideálního modelu a nikoli skutečné praxe.

Informace jsem tedy získávala na základě pozorování, neformálních rozhovorů a soukromých sezení s misionáři. Tato sezení byla primárně určena pro mou výuku evangelia, já jsem je však často využívala k objasnění života v mormonské komunitě a zásad týkajících se každodenního života členů církve. Během výzkumu jsem také využila informací, které jsem získala z mormonské literatury. Na základě literatury jsem získala

obraz o ideálním modelu života členů církve, který jsem tak mohla konfrontovat s realitou, kterou jsem poznala během svého působení v církvi.

3. Každodennost života jedince v církvi

Pro zkoumání každodennosti členů mormonské církve je potřeba si tento termín vymežit a určit, co bude předmětem mého zkoumání. Každodennost lze definovat takto: „*Každodennost je především rozvržení individuálního života lidí do každého dne: opakovatelnost jejich životních úkonů je fixována v opakovatelnosti každého dne, v rozvržení času na každý den.*“⁶⁵ Pokud se zabýváme každodenností, pak zkoumáme především všední a často se opakující lidské činnosti. Vzhledem k tomu, že tyto činnosti se tak často opakují, vnímají je jednotlivci jako samozřejmé, což vede k tomu, že tento rutinní svět berou jako fakt a nezpochybňují ho.

Alfred Schutz uvádí, že pro každodenní život je typický tzv. příruční balík vědomí, který je tvořen typy, tedy něčím typickým, co se stále opakuje. „*Aktuální zásoba vědění působí jako automatický vzorec chování, nebo jako explicitní interpretační schéma. Určování a zvládání aktuálních situací však zahrnuje také orientaci směrem do budoucna.*“⁶⁶ Díky této zásobě vědění můžeme předpokládat, jak se bude situace vyvíjet. Touto typizací je pro nás svět srozumitelnější a bezpečnější. Každodenní činnosti se řídí určitými pravidly, které jsou samozřejmě nepsané, a pokud jedinec tyto každodenní činnosti vykonává, musí mít právě výše zmíněný příruční balík vědění, tedy určité specifické vědění či zdravý rozum, který mu tyto činnosti pomáhá vykonávat. Toto vědění si budujeme pomocí opakující se zkušenosti pokusu a omylu. V této souvislosti udává Marek Nohejl, že ze Schutzovy perspektivy není moudrost stáří nic jiného než „*dokonalé strukturovaná zásoba vědění pomocí typů, jejichž adekvátnost prověřil čas.*“⁶⁷

Každodenní svět je tedy tvořen rutinními činnostmi jako jsou práce, jídlo, pití, oblékání, spánek, hygiena, nákupy, cestování, setkávání se s přáteli, péče o dítě a tak

⁶⁵ KOSÍK, Karel. *Dialektika konkrétného*. Praha: Academia, 1966, s. 53.

⁶⁶ NOHEJL, Marek. *Lebenswelt a každodennost v sociologii Alfreda Schutze*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, s. 77.

⁶⁷ NOHEJL, Marek. *Lebenswelt a každodennost v sociologii Alfreda Schutze*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, s. 78.

dále.⁶⁸ Při zkoumání každodennosti jedince v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů se proto zaměřím především na rodinný život, stravovací návyky, oblékání, setkávání se přáteli, péči o domácnost a trávení volného času.

3.1. Ideální model každodenního života v církvi

Rutinní každodenní činnosti člena mormonské církve jsou omezeny mnoha zásadami a zákony. Obecně lze říci, že pro tuto církev je typická vysoká snaha organizovat i nejbánálnější každodenní činnosti svých členů, jako je například úklid domácnosti. Chtěla bych proto na základě analýzy interních materiálů církve, Písma a příruček vydaných církví, vymezit jakýsi ideální model každodenního života, který církev svým členům předkládá. Tento teoretický model budu poté srovnávat s fakty o každodenním životě členů církve, které se mi podařilo získat během mého terénního výzkumu.

3.1.1. Rodinný život

Nejdůležitějším prvkem života členů církve je rodinný život. Rodina je církví považována za základní jednotku a většina zásad a pravidel, které církev svým členům předkládá, se týká právě rodinného života. Ačkoliv je v příručkách zdůrazňováno, že muž a žena jsou si naprosto rovnocennými partnery⁶⁹, ze zásad církve často vyplývá, že dominantní postavení má v rodině muž. Zastává roli živitele, hlavy rodiny a jejího duchovního vůdce, který se stará o duchovní růst jejích členů. Žena má na starost domácnost a výchovu dětí, měla by zajistit útulný a bezpečný domov. Děti jsou rodiči vedeni ke zodpovědnosti a jsou proto často zapojovány do domácích prací.⁷⁰ Oba rodiče se také společně mají starat o to, aby jejich děti znaly evangelium. Tuto funkci rodiny jako prvního prostředníka mezi dětmi a vírou církve velmi zdůrazňuje a považuje ji za jedno z nejdůležitějších posláních, které rodiče na tomto světě mají. Církev své členy proto často nabádá, aby každodenní činnosti využívali k tomu, aby své děti učili evangeliu. Proto mají rutinní činnosti, jako je například úklid, rodiny vykonávat společně a mluvit během nich o

⁶⁸ WINKLER, Jiří - PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum Praha, 1997. s. 483.

⁶⁹ *Rodinná příručka*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. s.1.

⁷⁰ *Zásady evangelia*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. s.212-214.

evangeliu.⁷¹ Z příruček jasně vyplývá, že i banální úkony by měly být organizované a měly by stmelovat rodinu a posilovat její víru.

I spontánní záležitosti, jako je například rodinná zábava, mají být dle příruček silně organizované. Rodiče by měli pečlivě připravovat a plánovat čas, který spolu rodina tráví.⁷² Je zajímavé, že návod, jak plánovat rodinnou zábavu, je v příručkách často velmi pečlivě popsán včetně pokynu „*a poté se pobavte.*“⁷³ Každodenní činnosti, jako je například péče o domácnost, slouží nejen jako prostředek k šíření evangelia, ale také jako zábava. „*Na mnoho nezbytných povinností, které vykonává rodina s malými dětmi je možno pohlížet jako na hru. Osazování zahrady, úklid domácnosti nebo umývání nádobí jsou toho dobrým příkladem. Uděláme-li práci příležitostí ke hraní, zvýšíme tím zájem a nadšení.*“⁷⁴ Každodenní aktivity, které spolu rodina vykonává, by tedy měly vést k rozšiřování vědomostí dětí o zásadách evangelia a zároveň posilovat rodinné vazby. Členové církve by se měli snažit veškerý svůj volný čas trávit s rodinou, protože rodina je dle mormonské věrouky věčná a přetrvává i v posmrtném životě.

Velmi zásadní úlohu v upevňování rodinných vazeb mají tzv. pondělní rodinné večery, které by měli dodržovat všichni členové církve.⁷⁵ Jedinci, kteří ještě nemají svou rodinu, tráví tyto večery v církevním centru s ostatními příslušníky církve. Předsednictvo církve o důležitosti těchto společných večerů říká toto: „*Slibujeme vám veliká požehnání, budete-li následovat radu Páně a dodržovat pravidelné rodinné domácí večery. Soustavně se modlíme, aby rodiče v Církvi přijali svou zodpovědnost učit své děti evangeliu a být jim v něm příkladem. Ať vám Bůh požehná pílí v této nejdůležitější zodpovědnosti.*“⁷⁶ Rodinnému večeru předsedá otec, ovšem na organizaci programu se může podílet každý člen rodiny. Tento večer se začíná společnou motlitbou, poté následuje četba z Písma či zpívání písní. Rodiče nebo starší děti v tento večer také vedou výuku, což znamená, že si

⁷¹ *Rodinná příručka*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. s.7.

⁷² *Žena Svatých posledních dnů : Základní příručka pro ženy, část B*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1990. s. 239-240.

⁷³ *Žena Svatých posledních dnů : Základní příručka pro ženy, část B*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1990. s. 240.

⁷⁴ *Žena Svatých posledních dnů : Základní příručka pro ženy, část B*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1990. s. 242.

⁷⁵ *Rodinná příručka*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. s.5.

⁷⁶ *Rodinná příručka*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. s.IV.

pro ostatní připraví lekci ze zásad evangelia. Večer pokračuje společnou hrou a je zakončen společnou modlitbou a večeří.⁷⁷ Rodinný večer v církevním centru má velice podobné schéma, ovšem program pro ostatní členy připravují většinou rodiny, které jsou v dané zemi na misii. Večery se mohou v několika drobnostech lišit, ale základní struktura zůstává v podstatě neměnná. Jak bylo řečeno výše, je těmto večerům připisován velký význam, protože ovlivňují dobré vztahy v rodině. Je proto zvykem, že i dospělí jedinci, kteří již nežijí doma, se těchto večerů účastní, pokud jim v tom nebrání některé okolnosti, jako je například velká vzdálenost. Svobodní mladí lidé, kteří se nemohou účastnit večerů se svou vlastní rodinou, se schází v církevních centrech, kde tráví večer s ostatními členy církve a tento večer je považován za večer s „druhou“ rodinou, kterému je také připisován velký význam. Účast na těchto církevních večerech bývá sledována a zapisuje se docházka.

Další činnost, které by se měli členové a rodiny z církve soustavně věnovat, je vedení osobního deníku či rodinné historie. Každý člen by si měl alespoň několikrát do týdne zapisovat do deníku zajímavé události, které se mu staly, či myšlenky, které ho napadaly. Důvodem těchto záznamů je především zanechat odkaz budoucím generacím, tento odkaz by měl být pro potomky inspirující a měl by upevnit jejich víru.⁷⁸ Mormoni zastávají názor, že veškeré naše jednání může ovlivnit osud našich potomků a proto bychom se měli chovat s rozmyslem a snažit se předat budoucím generacím duchovní poselství.

3.1.2. Zdravý životní styl

Mormonská církev klade na zdravý životní styl velký důraz, a to především proto, že ve věrouce se říká, že své hmotné tělo si ponecháme i po smrti. Bůh má dle mormonů také hmotné tělo a lidé, kteří žili s Bohem před svým narozením jako duchovní bytosti v Nebi, touží se Bohu podobat, přišli na svět proto, aby rovněž získali hmotné tělo a po smrti byli Bohu blíže v jeho dokonalosti.⁷⁹ Dle mormonské víry se totiž lidé po smrti navrátí do Nebe a stanou se božskými bytostmi s hmotnými těly. Vzhledem k této analogii je logické, že zdravému životnímu stylu je v Písmech věnováno mnoho pozornosti

⁷⁷ Videokazeta *Family First*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1992.

⁷⁸ *Žena Svatých posledních dnů : Základní příručka pro ženy, část B*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1990. s. 173-178.

⁷⁹ *Bible*. Praha : Biblion, 2009. 1. Pavlova epištola ke Korintským , s. 3:17. ISBN 978-80-87282-00-7.

a jídelníček je omezen mnoha pravidly. Stravování je opět velmi organizovanou činností, kterou je dle zásad církve potřeba předem plánovat a promýšlet.⁸⁰ Velký důraz je kladen především na vyváženost stravy. Pravidla správného stravování jsou velmi detailní a přesně určují, jak by skladba jídelníčku měla vypadat. Každé jídlo by se mělo skládat ze tří základních složek – bílkovin, sacharidů a zeleniny. Důležitá je však nejen skladba, ale také poměry; proto jsou v příručkách přesně na počet soust popsány minimální porce, které jsou pro zdravé stravování nezbytné.⁸¹ Správná žena by tedy měla pečlivě plánovat své nákupy, aby mohla své rodině vařit vyváženou stravu a aby zbytečně neutrácela a nekupovala nezdravé pamlsky.

Nejzásadnějšími zákony, které se týkají životosprávy, jsou tzv. zdravotní zákony, jež výrazně omezují každodenní život členů církve. Zakazují totiž pití kávy, černého a zeleného čaje a alkoholu. Dále je také zakázáno kouření a braní nedovolených substancí, členové církve mohou užívat pouze léky, které jim předepsal lékař.⁸² Obecně lze tyto zásady zdravotních zákonů shrnout v motto „v zdravém těle zdravý duch“ – proto by se měl člen církve nejen zdravě stravovat, ale také pravidelně sportovat a relaxovat. Mormonská církev často vyzdvihuje zdravý životní styl svých členů jako neopomenutelný kladný příklad, který církve společnosti dává. Z tohoto důvodu církve často poukazuje na dlouhověkost členů, která je pro mormony charakteristická.⁸³

Další zdravotní zásadou, kterou mormoni pravidelně dodržují, je jednodenní půst.⁸⁴ Délka půstu není sice přesně určena a je tedy ponechána na uvážení členů, ovšem existuje nepsané pravidlo, že je vhodné vynechat dvě jídla. Obvykle tento půst trvá od sobotní večere do nedělní večere; během této doby členové církve nepijí ani žádné nápoje. Půst má především zdravotní význam, ovšem církve zdůrazňuje, že může mít i duchovní a charitativní význam. Během půstu by se totiž členové měli více soustředit při modlitbě

⁸⁰ *Žena Svatých posledních dnů : Základní příručka pro ženy, část B.* Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1990. s. 191.

⁸¹ *Žena Svatých posledních dnů : Základní příručka pro ženy, část B.* Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1990. s. 192.

⁸² *Kniha Nauk a Smluv : Zjevení posledních dnů.* Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1935. 89:8.

⁸³ *Zásady evangelia.* Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. s.168.

⁸⁴ *Kniha Nauk a Smluv : Zjevení posledních dnů.* Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1935. 88:76.

a lépe chápat evangelium. Charitativní charakter půstu spočívá ve věnování částky, kterou členové ušetřili na jídle, na charitativní účely.

3.1.3. Zaměstnání a vzdělání

Posláním života člena církve je žít správný život dle evangelia a podobat se tak Ježíši Kristu. Z toho důvodu je pro členy církve zásadní neustále se zdokonalovat a pracovat na svých schopnostech a dovednostech. Soustavné sebezdokonalování má zabránit duchovní stagnaci. V církevních příručkách je často zdůrazňován velký význam vzdělání, ale v tomto kontextu se jedná především o duchovní vzdělání, které je důležitější než to světské.⁸⁵ I přesto je však světské vzdělání pro mormony významné a své členy ve studiu podporuje; proto má většina amerických členů církve vysokoškolské vzdělání. Ať už duchovní či světské, vzdělání je spojováno se spokojeným a šťastným životem a to především proto, že správné rozhodování dle představitelů církve úzce souvisí s moudrostí.

Ačkoli je pro mormony nejdůležitějším zaměstnáním být rodičem⁸⁶, je práce považována za požehnání od Boha. Zaměstnání je tedy povinností každého člověka a nepracovat je dle mormonů nemorální. „*Práce je životním zákonem, je to hlavní zásada v životě Svatých. Když jsme fyzicky schopni, nemůžeme břímě své vlastní podpory přesunout na jiné. V přijímání almužen se skrývá nebezpečí pro společnost. Pracovitost, šetrnost a sebeúcta jsou základními předpoklady pro spasení.*“⁸⁷

Pojetí práce se může lišit podle pohlaví. Muž by měl svým zaměstnáním zabezpečit rodinu, zatímco žena svůj díl práce odvádí starostí o domácnost. Je samozřejmě obvyklé, že i mormonské ženy mají vlastní zaměstnání, ale péče o domácnost je jasně upřednostňována a pokud žena pracuje, nesmí tomu tak být na úkor rodiny.⁸⁸

Vzhledem k tomu, že práce je vnímána jako požehnání, není možné ji vykonávat automaticky a nezodpovědně, zásady členům ukládají pracovat svědomitě a radostně a to bez ohledu na vykonávanou práci. Zaměstnání je nezbytné pro osobní růst a tříbení

⁸⁵ *Žena Svatých posledních dnů : Základní příručka pro ženy, část B.* Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1990. s. 307.

⁸⁶ *Rodinná příručka.* Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. s.IV.

⁸⁷ *Držte se slova božtvo.* Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1995. s. 83.

⁸⁸ *Zásady evangelia.* Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. s. 155.

charakteru, proto jsou lenost a nezasloužený zisk chápány jako hříchy.⁸⁹

Na základě hodnot, které mormonská církev uznává, jsou v USA členové církve žádanými zaměstnanci – jsou čestní a spolehliví a jejich víra jim nedovoluje nepoctivé jednání.

3.1.4. Setkávání se s přáteli

Církev uznává, že v životě každého jednotlivce mají velice důležité postavení jeho přátelé. Okruh našich přátel totiž silně formuje naše chování a myšlenky, proto je nutné se svými přáteli sdílet stejné hodnoty, ve kterých se přátelé mohou navzájem podporovat a povzbuzovat.⁹⁰ Členové církve by se z toho důvodu neměli stýkat s přáteli, kteří je nabádají k porušování zásad a zákonů církve a snaží se je svést ze správné cesty. Pravidla neurčují, že členové církve nemohou mít přátele mimo církve, ale měli by být při jejich volbě pečliví, aby je jejich přátelé negativně neovlivňovali.

Setkávání se s přáteli je také omezeno několika církevními pravidly, která určují především místa setkání a aktivity, které jsou vhodné či nikoli. Místa, na kterých se setkáváme s přáteli, by nás neměla vystavovat pokušení. Není proto vhodné chodit na místa, kde hraje „vulgární hudba nebo se tančí intimní tance“.⁹¹ Lze tedy tyto zásady shrnout tak, že není vhodné navštěvovat místa, která odporují našemu morálnímu přesvědčení a zásadám.

Členové mormonské církve mají přátelskost přímo v popisu práce a každý člen církve musí s lidmi jednat laskavě a důstojně. Tento fakt samozřejmě plyne především z křesťanské lásky k bližnímu, ale má také jiný důvod. Mormoni využívají svých známostí a okruhu přátel k rozšiřování církve; je obvyklé, že své přátele mimo církve zvou na církevní setkání a seznamují je s evangeliem.⁹² V příručkách se o tom, jak jednat s novými či potenciálními členy, přímo píše, že člen církve má nově příchozímu ukázat, že je vítaný a žádaný. Nově příchozí jsou proto opravdu často zahrnuti náklonností a vřelostí a

⁸⁹ *Zásady evangelia*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. s. 158-159

⁹⁰ *K všeobecnému prospěchu mládeže*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1992.s. 9

⁹¹ *Family home evening: video supplement*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1987.

⁹² *Follow me : Relief society personal study guide* . Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1989. s.289.

připadají si jako platný člen společnosti. „Pomozte jim, aby se cítili vítanými a žádanými. Mnoho nečlenů přišlo do Církve prostřednictvím přátel, kteří je zapojili do církevních činností.“⁹³

3.1.5. Oblékání a vystupování členů církve

Členové církve se musí oblékat cudně, protože tím projevují Bohu úctu. Zároveň je cudné oblečení nutné také proto, že souvisí s obrazem, který si o nás naše okolí udělá, a svým oblékáním také dáváme svým blízkým příklad.⁹⁴ Mormonská církev všeobecně klade důraz na to, jak členové působí na ostatní členy společnosti. Členové církve by si proto měli uvědomit, že reprezentují nejen sebe, ale i celou církev a přispívají tak k dobrému obrazu církve ve společnosti. „Neslušné oblečení zahrnuje: krátké šortky, těsné kalhoty a jiné odhalující oděvy. Mladé ženy mají upustit od nošení šatů s obnaženými rameny nebo hlubokými výstřihy nebo obnažujících oděvů. Mladí muži mají podobně zachovávat rezervovanost v oblékání.“⁹⁵

S reprezentativním vystupováním souvisí také to, jak se vyjadřujeme a jaká slova k tomu používáme. Člen církve by proto neměl mluvit neuctivě, vulgárně, vyprávět sprosté vtipy nebo pomlouvat ostatní. Svým vyjadřováním ukazujeme ostatním, jaký obraz chceme ztělesňovat,⁹⁶ proto je nutné mluvit bez vulgarit a laskavě. Zároveň církev velmi odsuzuje pomluvy, protože ubližují ostatním lidem a to se neslučuje s láskou k bližním. Pokud chce člen církve dodržovat přikázání, musí o ostatních mluvit kladně a vlídně.⁹⁷

3.2. Skutečná podoba každodenního života v církvi

Členy Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice lze rozdělit

⁹³ *K všeobecnému prospěchu mládeže*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1992.s. 9.

⁹⁴ *Follow me : Relief society personal study guide* . Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1989. s.289.

⁹⁵ *K všeobecnému prospěchu mládeže*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1992.s. 8.

⁹⁶ *Zásady evangelia*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. s. 177.

⁹⁷ *K všeobecnému prospěchu mládeže*. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1992.s. 11.

do několika skupin podle jejich sociálního postavení a vzdělání. Dvě nejpočetnější skupiny představují vzdělaní jedinci, kteří mají vysokou školu nebo se jí chystají studovat, a jedinci s nízkým vzděláním a sociálním statusem, kterých je v církvi převaha. Poměrně velké rozdíly panují především mezi americkými a českými členy církve. Do americké komunity patří nejen misionáři, ale i Američané žijící v České republice. Naprostá většina Američanů, kteří jsou členy církve, má vysokoškolské vzdělání a je možné je charakterizovat jako ambiciózní a úspěšné jedince. Naopak mezi českými členy převládají jedinci s nízkým socioekonomickým statusem, kteří mají nejčastěji střední či základní vzdělání. Mormonská církev v České republice často přitahuje společenské outsidersy, jsou to mentálně či fyzicky postižení nebo osamělí, nevzdělaní jedinci. Tito lidé v církvi často nachází přátele a cítí se žádanými – je tedy logické, že se na církev často velice upínají a nahrazuje jim rodinu.

Pro zkoumání dodržování zásad evangelia a jejich vlivu na každodenní život členů církve je toto dělení velice podstatné, protože jak se během výzkumu ukázalo, má velký vliv na důvody členství v církvi a chápání pravidel, která jsou v církvi nastavená. Dalším důležitým faktorem, který dodržování norem ovlivňuje, je to, zda je členem církve pouze jedinec nebo celá jeho rodina. Dalším zásadním bodem ovlivňujícím každodenní jednání členů je, zda je jedinec členem církve již od dětství nebo zda se pro členství rozhodl v pozdějším věku. V tomto ohledu se samozřejmě nejvíce liší čeští a američtí členové. Vzhledem k tomu, že mormonská církev v České republice působí ve větší míře až od devadesátých let, je logické, že zde členů, kteří jsou jejími příslušníky od dětství, mnoho není. Nyní se tedy budu věnovat skutečné podobě každodenního života jedince v mormonské církvi a vysvětlím vliv výše zmíněných faktorů na jeho jednání.

3.2.1. Skutečný obraz rodinného života

Rodinný život členů církve by se měl řídit mnoha pravidly, je však třeba dodat, že jak čeští, tak američtí členové pravidla rozlišují na zásadní a méně důležitá. Lze říci, že k zásadám a pravidlům, která jsou v církvi nastavena, mají většinou takový postoj, že je záležitostí jednotlivce zda a nakolik bude daná pravidla dodržovat. Církev si dodržování pravidel nevynucuje, řeší to většinou domluvou a pokáráním. Systém pravidel a hierarchií, který je s mormonskou církví spjatý, většina členů vnímá jako nezbytný v tom smyslu, že je důležité nastavit přesná a přísná pravidla, aby byl jasně vymezen ideální způsob života,

který nám pomáhá přiblížit se spasení. Pokud by příklad života nebyl dostatečně přísný, došlo by k rozvolnění morálky a norem a nebylo by možné žít podle správného příkladu života. Členové církve se shodují v tom, že nelze žít přesně podle pravidel a že nastavená pravidla počítají s lidskou nedokonalostí a nikdo tedy neočekává jejich naprosté dodržování. Nicméně lze říci, že ty nejpodstatnější zásady církve většina členů považuje za důležité a dodržuje je přesně.

Rodinné večery jsou základem mormonského života a české rodiny je opravdu dodržují, ovšem program večerů si na rozdíl od těch amerických členů často upravují podle svého uvážení. České rodinné večery se odlišují především v míře času, který věnují duchovnímu ponaučení; dá se říci, že jejich domácí večery jsou civilnější a vyznačují se větší mírou neformální a neorganizované zábavy. Americké rodiny se naopak hodně řídí již zmíněným schématem rodinného večera doporučeným církví.

Mladí čeští mormoni, jejichž rodiny se k této církvi nehlásí, tráví tyto večery v církevní odbočce s ostatními mladými členy církve a misionáři, kteří se mohou tohoto večera účastnit. Rozhodnutí, zda misionář může na tento domácí večer přijít, je ovlivněno účastí stávajícího či potenciálního člena, kterého misionář učí evangelium. Tento večer není primárně určen misionářům, takže jejich účast není samozřejmostí. Rodinné večery v církevní odbočce mají oficiální část, během které jeden z vedoucích misionářů vede duchovní lekci a neoficiální část, kdy se hrají různé hry. Ovšem i během této neoficiální části zábava řízená, vedoucí misionáři korigují průběh večera a hru často ukončí v nejzábavnější části.

Rodiny s malými dětmi tvoří podstatnou část členské základny mormonské církve v České Republice. Církev pro rodiny plánuje mnoho společenských akcí a přítomnost dětí na shromážděních velmi podporuje, i když to často vede k tomu, že během bohoslužby někdy přes křik dětí téměř není slyšet řečníka. V tomto směru jsou členové církve k dětem velmi tolerantní a podporují je v jejich bezprostřednosti. Funkci rodiny jako prvního zprostředkovatele víry však v České Republice spíše přebírá církev. V českých rodinách není výuka evangelia úplně běžná; rodiče s dětmi o evangelium samozřejmě mluví, ale zásadní roli ve výuce hrají hlavně církevní akce, které jsou často spojené s výukou. Třebaže příručky doporučují využívat každodenní činnosti k hovorům o evangelium mnoho rodičů tak nečiní. V tomto směru se rodiče spoléhají především na oficiální příležitosti k výuce, jako je například nedělní škola. Rodiny se společně s dětmi modlí a navštěvují

církevní akce a shromáždění, v praxi se ovšem Písma v rodinách nevyučují. Důvod tohoto jevu spatřuji především v tom, že rodiče nejsou sto Písma dostatečně správně vyložit; tento nedostatek je většinou způsoben krátkou dobou jejich příslušnosti k církvi. Ani členové, kteří do církve patří již od začátku jejího působení v České republice, samozřejmě neznají věrouku tak dobře jako někteří američtí misionáři, kteří se s Písmy seznamují již od dětství a jsou minimálně čtvrtou generací mormonů. Ačkoli se tedy rodiče snaží své děti vést k životu podle evangelia, nejedná se většinou o výuku, ale o předání několika hlavních zásad, jejichž výklad nemůže být rodiči dezinterpretován.

Ve společenském životě české mormonské církve se více angažují ženy. Často přebírají odpovědnost za rodinné povinnosti, které jim předkládá Písmo. Sestavování rodinné historie a genealogie je tedy právě jejich doménou. V církvi existuje několik spolků, které mají ženám pomáhat zvládat jejich povinnosti a učit je základním dovednostem, které jsou spjaty s jejich rolí v rodině. Existuje tak například Pomocné sdružení žen určené pro vdané ženy a dále sdružení Mladé ženy určené dospívajícím dosud neprovdaným ženám. V těchto sdruženích se ženy učí jaká je jejich úloha v rodině a církvi a je to také jedna z mála možností, jak se ženy mohou podílet na chodu církve. Vedení církve je doménou mužů a v církevní hierarchii není pro ženy místo – ženy se tedy mohou realizovat víceméně pouze v těchto sdruženích. Vyplývá to především z toho, že žena se má starat o domácnost a vytvářet rodině útulný domov, zatímco muž má jako nositel kněžství na starosti duchovní záležitosti. Ženy jsou v tomto ohledu spíše pomocnicemi a stejnou úlohu mají i jejich sdružení, která mají pomáhat spoluutvářet podobu života v církvi. Některé ženy jsou se svým postavením v církvi nespokojené a chtěly by se více angažovat, ale většina mužských členů postavení žen v žádném případě nevnímá jako podřízené. Naopak zdůrazňují fakt, že ženy mají to největší privilegium – rodit děti. Podle mužů je schopnost žen přivést na svět potomky mnohem významnější než postavení mužů v církevní hierarchii.

3.2.2. Zdravý životní styl v každodenním životě členů církve

Ačkoli je zdravý životní styl členů mormonské církve často vyzdvihován jako příklad hodný následování, zjistila jsem, že právě v tomto ohledu členové církve často pravidla porušují nebo si je uzpůsobují k obrazu svému. Američtí i čeští členové církve ve svém každodenním životě zohledňují často pouze hlavní zásady týkající se zdraví, a to tedy

nepít kávu, čaj, alkohol a nekouřit. Co se týče zásad zdravého stravování či sportování, které církev považuje také za důležité, dá se říci, že je členové naprosto ignorují. Sama jsem to mohla poznat během večeří v církevní odbočce, které jsem pravidelně navštěvovala. Na vyváženou stravu se zde opravdu nehledí, členové církve také často jedí ve fastfoodech, které církevní vedoucí označují za vyhazování peněz. Naprostá většina členů rovněž nesportuje a sport je pro ně často pouze povinností ve škole. Dodržování pouze stěžejních zdravotních nařízení chápou členové jako samozřejmé, ostatní zásady ovlivňující jejich životní styl považují za nepodstatné a jejich dodržováním se vůbec nezabývají. Často proto nechápali, proč se ptám na způsob jejich stravování a proč mě zaráží nedodržování zásad vyvážené stravy. Toto dělení na podstatné a nepodstatné zásady a doporučení podle mě vychází především z toho, z jakého zdroje tyto instrukce pochází. Základní zásady vychází přímo z Písem a jsou tedy vnímány jako boží zákony, jejichž smysl možná nechápeme, ale je nutné je dodržovat, abychom došli spasení. Naproti tomu zásady o správném stravování většinou přišly až později a jsou vytvořeny lidmi, nejedná se tedy přímo o slova boží. Z tohoto důvodu členové církve berou tyto zásady pouze jako nezávazná doporučení.

Zajímavým bodem mormonské životosprávy je také pravidelný jednodenní půst. Právě v pojetí půstu se čeští a američtí členové často velmi rozcházejí. Zatímco Američané dodržují nepsané pravidlo vynechat dvě jídla, tedy nejíst od sobotní večeře do nedělní večeře, část českých členů si délku půstu vykládá po svém. Je pravda, že pokyn vynechat dvě jídla přesně neurčuje jaká jídla to mají být, ale usnadnění v podobě vynechání snídaně a přesnídávky, které si někteří čeští členové vymysleli, jasně vypovídá o jejich postoji k dodržování pravidel církve. Tento krátký půst se totiž často týká členů, kteří v církvi hledají především možnost být mezi lidmi a cítit se milován. Myslím si proto, že zásady církve nechápou jako cestu ke spasení, ale spíše jako podmínky pro členství v církvi. Z tohoto důvodu si některé zákony a zásady evangelia upravují a usnadňují, protože je necítí jako boží zákony, které jsou nezbytné pro jejich spasení. Obdobný přístup lze pozorovat u placení desátku, které je povinností každého člena. Jedinci, kteří v církvi spatřují především společenství, které je přijímá, vnímají placení desátku jako daň za členství v této skupině. Ostatní členové desátky platí poctivě a s radostí, protože skutečně věří, že je to morální zásada, která je přibližuje k Bohu a díky níž se jim dostane požehnání.

3.2.3. Vztah ostatních členů církve a outsiderů

Poměrně velký počet společenských outsiderů⁹⁸ v církvi není vůbec běžný v USA, jedná se spíše o českou specialitu. Američané a misionáři proto mají někdy problém s tím, jakým způsobem mají s těmito členy jednat. Obecně lze říci, že členové církve mají morální dilema, měli by se totiž ke všem lidem chovat s úctou a láskou, tak jak to udává Písmo, ale na druhou stranu je s některými členy církve opravdu těžké vyjít a mít je přitom rád. Někteří členové, kteří jsou například mentálně retardovaní, často zneužívají své situace; počítají totiž s tím, že se mohou chovat zcela podle svého a s ohledem na jejich postižení jim bude vše prominuto. Často například vyučujícím skáčí do řeči, hlasitě vykřikují sprosté nadávky nebo ignorují právě probíhající modlitbu. Toto jednání je sice přehlíženo z důvodu jejich postižení, ale všichni členové ho chápou jako záměrné, protože postižení žádného z členů není tak vážného charakteru. Na druhou stranu si někteří členové, kteří zneužívají svého postižení, neuvědomují, že jejich dětské chování povede k tomu, že s nimi ostatní budou skutečně jednat jako s dětmi a nebudou je respektovat. Z toho důvodu se ve společenství objevuje tendence chovat se k těmto členům jako k nesvéprávným dětem a ostatní je proto často vychovávají a umravňují. Pokud tito jedinci chtějí vyjádřit svůj názor, jsou většinou ignorováni.

Rozdíl mezi Čechy a Američany se objevuje i v jednání se společenskými outsidersy. Obě skupiny se snaží k těmto členům chovat slušně, ale jejich společnost rozhodně nevyhledávají. Pro Američany a misionáře je typické, že se v zájmu politické korektnosti a zásady lásky k bližnímu o nikom nevyjadřují zle a nikdy nikoho nepomlouvají. Ovšem na jejich jednání a výrazu je znát, co si doopravdy myslí. Naopak Češi si sice jsou vědomi, že není správné o lidech mluvit zle, ale přesto vždy řeknou, co si skutečně myslí. Je proto běžné, že se čeští členové postiženým či nevzdělaným členům v jejich nepřítomnosti posmívají. Ačkoli se tedy jednání se společenskými outsidersy liší podle národnosti členů, lze říci, že názor na tyto členy či náklonost k nim je srovnatelná. Američané a misionáři pouze veřejně neříkají, co si myslí, a svou nespokojenost si nechávají pro sebe.

⁹⁸ Vlastní termín označující postižené a osamělé, nevzdělané jedince, které společnost zcela nepřijímá a církev pro ně představuje jedinou možnost spojení s okolním světem.

3.2.4. Vzdělávání a sebezdokonalování se členů církve

Co s týče dosaženého vzdělání členů, je česká mormonská církev velice různorodá. Velká část Čechů má nižší vzdělání a anglicky vůbec nemluví. Naopak Američané, kteří v České republice žijí nebo jsou zde na misii, mají většinou vysokoškolské vzdělání. Češi, kteří mluví anglicky, mají s Američany bližší vztah a často dělají prostředníky anglicky nemluvícím členům. Představitelé církve se proto v České republice snaží poskytnout svým členům možnost vzdělávání. V církevní odbočce fungují bezplatné kurzy angličtiny a probíhá zde několikrát týdně církevní výuka. Je však samozřejmé, že světské vzdělání církev svým členům nahradit nemůže.

Zásadu sebezdokonalování jako nezbytné součásti správného života mnoho českých členů nereflektuje. Vzdělávají se sice v evangeliu a část z nich se díky církvi naučí anglicky, ale většina českých členů spoléhá spíše na to, že se Američané naučí česky. Nevzdělaní jedinci tak nemají motivaci se vzdělávat, protože ostatní členové se k nim budou chovat ohleduplně i bez vzdělání a misionáři se česky naučí během několika měsíců. Zásadní bariéru však tento fakt staví především mezi obyčejné Američany, kteří v České republice žijí, a české členy nemluvící anglicky. Ve společenství tak dochází k částečné separaci amerických a českých členů a jedinými prostředníky, kteří se tuto hranici snaží otupovat jsou misionáři, kteří se již česky naučili, a anglicky mluvící Češi. Zarážel mě především fakt, že anglicky nemluví ani velice mladí lidé, kteří angličtinu jistě musí mít ve škole. Stává se, že skupina, která je v danou chvíli v menšině, většinou skupinu pouze sleduje a doufá, že bude některý z členů překládat. Americká komunita mormonů je tak v České republice poměrně uzavřená a blízký vztah má pouze k několika anglicky mluvícím členům. Ačkoli tedy společenské akce církve probíhají společně, členové se často rozdělí na Čechy a Američany.

Zaměstnání členů církve se samozřejmě odvíjí od jejich vzdělání, takže tak jak se liší výše dosaženého vzdělání, liší se i povaha vykonávaného zaměstnání. Nicméně lze říci, že se mormoni bez ohledu na typ zaměstnání skutečně řídí zásadou, že zaměstnání je požehnáním a je nutné si ho vážit a vykonávat ho s radostí. V České republice není na rozdíl od USA běžné, aby žena zůstávala v domácnosti a vydělával pouze muž. Domnívám se, že to není způsobeno pouze faktem, že v České republice není většinou možné z jednoho platu uživit rodinu, ale rozhodující vliv má počet potomků. Američtí mormoni do manželského svazku vstupují mnohem dříve než Češi a je pro ně přirozené mít šest či

sedm dětí. V české odbočce jsem nepoznala mormonskou rodinu s více než třemi dětmi, tím pádem zde není tak nutné, aby žena místo zaměstnání pečovala o rodinu. V domácnosti, kde je nutné postarat se o šest či více dětí, se však žena často musí stát matkou na plný úvazek. Češky tuto situaci řešit nemusí a je na nich, aby skloubily své povolání a péči o rodinu.

3.2.5. Přátelství a vystupování členů

České členy církve lze rozdělit na dvě skupiny lidí podle intenzity vazby, kterou k církvi mají. Jedna část členů je na církev velice úzce vázaná, protože jim nahrazuje rodinu nebo je jedinou skupinou, ve které mají tyto jedinci přátele. Tito členové tráví v církvi většinu svého volného času a účastní se všech společenských akcí. Druhá skupina členů má k církvi hlavně duchovní vztah, tedy vnímají církev jako instituci, kde mohou uspokojovat své duchovní potřeby. Samozřejmě zde také mají přátele a navštěvují společenské akce proto, aby se s nimi mohli setkávat, ale církev není jediným místem, kde mají přátele. Mimo církev žijí svůj osobní život, věnují se koníčkům a setkávají se s přáteli, kteří s církví nemají nic společného. Přátele mimo církev oddělují od svého vztahu k církvi, takže s nimi navštěvují místa, která by s církevními přáteli asi nenavštívili, protože příručky je označují za nevhodná. Je však třeba říci, že ačkoli chodí s přáteli na tato místa, dodržují své morální zásady a nepovažují to za nevhodné. Církevní zásady doporučují na některá místa vůbec nechodit, aby členy nesváděly k nevhodnému chování. Někteří členové taková místa navštěvují, ale činí tak na základě přesvědčení, že jsou schopni své zásady dodržovat a rozpoznat, co je pro ně vhodné.

Ve vystupování členů církve a v jejich oblékání opět můžeme najít mnohé rozpory. Američané a Češi, kteří do církve chodí pravidelně, uznávají, že jejich vystupování a vzhled ovlivňuje názor okolí na ně samotné i na církev. Při formálních situacích tak nosí oblečení, které tyto situace vyžadují a považují to za samozřejmé. Na druhou stranu členové, kteří na církevní akce chodí jen příležitostně, považují svůj vzhled a vyjadřování pouze za svou osobní věc. Často tak dochází k tomu, že na bohoslužbu přijdou oblečení v džínách či v kraťasech. Ostatní členové to považují za zcela nevhodné, ale uznávají, že je to záležitostí osobní volby. Pokud člen svým chováním kazí pověst církve, řeší se to většinou domluvou představitele církve, ale doporučení, která jsou členům dána, nelze vymáhat a požadovat jejich přesné dodržování.

Závěr

Vliv zákonů a zásad církve na každodenní život jejích členů je silně ovlivněn faktem, zda je členem církve pouze jedinec nebo celá jeho rodina. Pokud je členem církve pouze jedinec, je vliv zásad církve na jeho život mnohem menší, protože svůj rodinný či osobní život od toho církevního často odděluje. Tito jedinci se ve svém osobním životě řídí základními zásadami církve, ale model správného života nastaveného církve ani zcela splňovat nemohou. Tato pravidla totiž často předpokládají, že rodina a blízké okolí člena jsou také součástí církve. Tito jedinci tak žijí mnohem civilněji než rodiny, jejichž členové jsou všichni mormony. Duchovní atmosféra a zásady evangelia mají být sdílené, ale u těchto jedinců patří spíše do osobní sféry a jediné místo, kde mohou svou víru kolektivně sdílet, je církev.

U českých členů můžeme také nalézt zásadní rozdíl v jejich motivaci pro členství v církvi. Společenští outsideři v církvi uspokojují spíše své emocionální a sociální potřeby, zatímco vzdělaní jedinci se stali členy, protože jim církev nabídla alternativu pro uspokojení jejich duchovních potřeb. Od motivace členů pro členství v církvi se často odvíjí i jejich dodržování církevních zásad v každodenním životě. Jak bylo již výše zmíněno, společenští outsideři dodržují pravidla nikoli proto, že skutečně věří, že jsou prostředkem ke spáse a boží vůli, ale protože je chápou jako podmínky pro jejich setrvání v církvi.

Čeští členové církve jsou často mnohem opatrnější při aplikování zásad evangelia na svůj každodenní život. Neznamená to, že se neřídí morálními zásadami, ale není pro ně samozřejmé spojovat banální každodenní činnosti se svou vírou. Příčinu spatřuji především v tom, že Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice nemá dlouhou tradici a některé myšlenky, které tato církev přináší, jsou pro nás zcela nové a bude nějaký čas trvat, než je budeme brát za samozřejmé. Jiná situace je samozřejmě v USA, kde se většina členů o věrouce dozvídá již od útlého dětství a je pro ně tedy přirozené spojovat svou víru s každodenním životem. V Čechách má však víra spíše výjimečný a sváteční charakter, proto některým členům dělá problém svou víru, která je pro ně svým způsobem nová, deklarovat v každodenním životě. Čeští členové jsou tak často ve srovnání s Američany v projevování své víry spíše umírnění. Zatímco Američané svou víru stále veřejně deklarují a chovají se často formálně, aby nikoho nepohoršovali nevhodným chováním, Češi vnímají své přesvědčení více intimně a nevnímají upjatost jako znak kvalit

člověka. Postoj Čechů by se dal charakterizovat tak, že jedinec se nemusí chovat upjatě a neustále mluvit o své víře, aby byl dobrým člověkem a došel spasení.

V České republice mnoho lidí o mormonské církvi smýšlí poměrně negativně a to i přesto, že o její věrouce mnoho neví. Jak jsem již několikrát uvedla, mormonská církev není rozhodně ničím nebezpečná pro společnost a naopak může mnoho dobrého většinové společnosti dát. Přesto však Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů charakterizují jako nové náboženské hnutí se sektářskými znaky, protože k tomu, aby se tato církev stala plně důvěryhodnou náboženskou společností, je nutné překonat některé praktiky, které rozhodně nesou sektářské rysy. Za nejzávažnější sektářské praktiky považují autoritativní osobu žijícího proroka, vázanost informací na postavení v hierarchii církve, tajné obřady a získávání členů na základě „bombardování láskou“. Ačkoli tedy církev může přinést společnosti mnoho dobrého a obohatit ji, stále se drží sektářských praktik, které přetrvávají již od jejího založení. Nicméně vzhledem k tomu, že mormonská církev v průběhu své historie od některých sporných praktik po kritice veřejnosti odstoupila, nelze než doufat, že tomu tak bude i v těchto případech. Mormoni jsou slušní lidé a jejich církev má jistě potenciál stát se etablovanou církví, která bude plně důvěryhodná, a u které nebudou nejménší pochyby o jejím přínosu veřejnosti.

Použitá literatura

ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt.* Praha : Karolinum, 1999. 253 s. ISBN 80-7184-774-7.

BARRETT, David V. *Sekty, kulty, alternativní náboženství.* Praha : IŽ s.r.o., 1998. 411 s. ISBN 80-240-0066-0.

BENSON, Ezra Taft , rozhlasový projev 26.2.1980.

Bible. Praha : Biblion, 2009. 1564 s. ISBN 978-80-87282-00-7.

FOWLER, James. *Stages Of Faith: The Psychology Of Human Development.* San Francisco: HarperCollins Publishers, 1995. 332 s. ISBN 0060628669

GALANTHER, Marc. *Cults and Charismatic Groups Psychology*, in: SHAFRANSKE, E.P., *Religion and Clinical Practice of Psychology*, American Psychological Association, Washington: 1996, 619 s. ISBN 978-1-55798-321-3.

GALANTER, Marc. *The Moonies: A Psychological Study of Conversion and Membership in a Contemporary Religious Sect*, American Journal of Psychiatry, č.136, 2. Února 1979.

HASSAN, Steven. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. Brno : Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994. 286 s. ISBN 80-85880-03-2.

KOSÍK, Karel. *Dialektika konkrétního*. Praha: Academia, 1966. 191 s.

LUŽNÝ, Dušan. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 181 s. ISBN 80-210-1645-0.

NOHEJL, Marek. *Lebenswelt a každodennost v sociologii Alfreda Schutze*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 117 s. ISBN 80-86429-02-4.

NOVOTNÝ, Tomáš. *Mormoni a Děti Boží*. Praha : Votobia, 1998. 168 s. ISBN 80-7220-039-9.

PORTERFIELDOVÁ, Kay Marie. *O sektách*. Praha : Lidové noviny, 1997. 173 s. ISBN 80-7106-233-2

PROFANT, Vít; ŠTAMPACH, Ivan O. *Co je a co není sekta*. *Dingir*. 2000, 4, s. 5-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profes*. Praha: Portál, 1999. 444 s. ISBN 80-7178-214-9.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Co se slovem „sekta“?*. *Dingir*. 2004, 4, s. 113-114.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta books,

2007. 210 s. ISBN 978-80-86851-64-8.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s.r.o., 1998. 137 s. ISBN 80-902528-0-X.

VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Proces denominalizace. Příklad mormonů*. Přednáška pro posluchače ZČU, Plzeň, prosinec 2006.

WALLIS, Roy. *The Elementary Forms of the New Religious Life*. London: Routledge and Kegan Paul, 1984. ISBN 0710098901

WINKLER, Jiří - PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum Praha, 1997. 598 s. Academia. ISBN 80-7184-164-1.

Literatura Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů:

Kniha Mormon : Další svědectví o Ježíši Kristu. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 2004. 202 s.

Kniha Nauk a Smluv : Zjevení posledních dnů. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1935. 57 s.

The Latter-day Saint Woman : Basic manual for woman, part A. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1988. 307 s.

Žena Svatých posledních dnů : Základní příručka pro ženy, část B. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1990. 344 s.

Rodinná příručka. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. 33 s.

Follow me : Relief society personal study guide . Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1989. 403 s.

Zásady evangelia. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1980. 284 s.

Držte se slova božího. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1995. 162 s.

Účel života . Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1996. 10 s.

Missionary handbook. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1990. 55 s.

Ježíš Kristus a plán spasení : Diskuze pro nové členy. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1992. 14 s.

Potřebuji přítele : Instrukce k misionářské činnosti přátelským kontaktem. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1990. 26 s.

K všeobecnému prospěchu mládeže. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1992. 25 s.

Církevní videokazety:

Family First. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1992.

Family home evening:video supplement. Salt Lake City : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1987.